

Symposium interdyscyplinarne

Mit i rytuał: słowo wobec innych form symbolicznej ekspresji

16–17 kwietnia 2026

Miejsce: Jagniątków, Muzeum Miejskie „Dom Gerharta Hauptmanna” w Jeleniej Górze

Program:

Dzień pierwszy 16.04.26

8.55-9.00 Otwarcie sympozjum – Karol Zieliński

Sesja przedpołudniowa (9.00 – 12.00)

Mariusz Plago, **Słowo, które zawłaszcza ciało: Legenda translacyjna św. Antoniego jako narzędzie legitymizacji władzy nad kultem w Saint-Antoine-l'Abbaye**

Bogdan Trocha, **Elementy struktury mitu bohaterskiego oraz rytuałów przejścia w schematach fabularnych problematyzującej speculative fiction i ich wpływ na współczesną literacką praktykę mythopoeiczną**

Sesja popołudniowa (14.00-17.00)

Jakub Sadowski, **Struktury binarne tekstu mitologicznego z perspektywy modelu rekonstrukcji ról semantycznych i scenariuszy pragmatycznych**

Sławomir Torbus, **Między wieżą Babel a Pięćdziesiątnicą. Kulturowe i religijne funkcje języków w *Biblii***

17.04.26

9.30-10.30 Zwiedzanie Muzeum Gerharta Hauptmanna z przewodnikiem

Sesja przedpołudniowa (10.30 – 12.30)

Jędrzej Soliński, **Siła powtórzeń: słowo wobec obrazu w tradycji oralnej**

Andrzej Szyjewski, „*Napalcie ze mnie – popiołu / Rozsiejcie popiół - po polu*”. Próba rekonstrukcji mitologii fundacyjnej kremacji

Sesja popołudniowa (14.00-17.00)

Karol Zieliński, **Dyskurs oralny *Iliady* jako przejaw egalitaryzmu świata homeryckiego**

Maciej Czeremski, **Zanim nastąpiła historia: oralne eposy heroiczne capoeiry**

17.00-17.10 Zamknięcie sympozjum – Karol Zieliński

Kontent:

Maciej Czeremski

Zanim nastąpiła historia: oralne eposy heroiczne capoeiry

Capoeira to afro-brazylijska praktyką łączącą walkę, taniec i muzykę, wykonywaną w kręgu (roda) przy akompaniamencie śpiewu i instrumentów. Powstała w środowiskach afro-brazylijskich w okresie niewolnictwa i przez długi czas funkcjonowała na marginesie oficjalnej kultury, zachowując wiele elementów przekazu ustnego.

Referat dotyczy opowieści o legendarnych mistrzach capoeiry, takich jak Besouro Mangangá, czy Zumbi dos Palmares. Narracje te, obecne w tradycji ustnej capoeiristas, często poprzedzają najstarsze źródła historyczne dotyczące tej praktyki, znane m.in. z XIX-wiecznych zapisów policyjnych i sądowych oraz wczesnych opisów w prasie i literaturze.

W opowieściach tych pojawiają się motywy mityczne, takie jak nadludzka odporność, magiczna ochrona czy relacje z siłami nadprzyrodzonymi. Pełnią one także funkcję konstytuującą wspólnotę capoeiry, ustanawiając wzorce bohaterstwa i symboliczne ramy interpretacji praktyki, co pozwala traktować je jako formę epickiej tradycji oralnej. Jednocześnie ich treść wskazuje na związki capoeiry z afro-brazylijskimi tradycjami religijnymi, zwłaszcza candomblé.

Mariusz Plago

Słowo, które zawłaszcza ciało: Legenda translacyjna św. Antoniego jako narzędzie legitymizacji władzy nad kultem w Saint-Antoine-l'Abbaye

W XI wieku relikwie św. Antoniego Pustelnika miały zostać przeniesione z Egiptu do Galii, do miejscowości znanej dziś jako Saint-Antoine-l'Abbaye. Formalną pieczęć nad nimi

sprawowali początkowo benedyktyni z Montmajour. Wkrótce jednak wokół relikwii i rozwijającego się ruchu pielgrzymkowego powstała świecka fraternia, która stopniowo przekształciła się w Zakon Antoninów. Proces ten doprowadził do konfliktu między nowo powstającą wspólnotą a Zakonem Benedyktynów, rywalizującymi o kontrolę nad relikwiami, kultem oraz związanymi z nimi dochodami i prestiżem. W sporze tym kluczową rolę odegrała legenda translacyjna, a właściwie jej konkurencyjne wersje. Moje wystąpienie skupia się na analizie legendy translacyjnej jako fundamentu tożsamości relikwii, uprawomocnieniu rytuałów oraz symbolicznego narzędzia walki o władzę nad ciałem i kultem.

Jakub Sadowski

Struktury binarne tekstu mitologicznego z perspektywy modelu rekonstrukcji ról semantycznych i scenariuszy pragmatycznych

Struktury binarne tekstu mitologicznego (rozumianego jako pojedyncze wystąpienie opowieści mitycznej) ujawniają się nie tylko w jego kodzie powierzchniowym, eksplicytnym, widocznym w treści i organizacji narracyjnej. Struktury te można również odnaleźć na poziomie kodów głębokich, powiązanych zarówno z semantyką form językowych użytych do wytworzenia tekstu, jak i ze strukturą poszczególnych sekwencji wypowiedzi. Ujawniające się w opowieści opozycje binarne można więc rozpatrywać jako efekt fundamentalnych mechanizmów organizacji znaczenia. W wystąpieniu zostanie zaproponowane narzędzie do analizy struktur binarnych, umożliwiające rekonstrukcję ról semantycznych i powiązanych z nimi scenariuszy pragmatycznych. Teoretyczną podstawą narzędzia jest językoznawcza teoria składni semantycznej oraz pragmatyczna teoria narracji. W konsekwencji pozwala ono uchwycić binarność tekstu mitologicznego jako efekt sprzężenia między poziomem leksykalno-semantycznym a pragmatyczno-narracyjnym.

Jędrzej Soliński

Siła powtórzeń: słowo wobec obrazu w tradycji oralnej

Wprowadzenie zagadnienia wyobraźni wizualnej do refleksji nad kompozycją i przekazem oralnej pieśni epickiej pozwala na nowo zdefiniować relację między słowem a obrazem w tradycji oralnej. Uwzględnienie wyobraźni wizualnej, rozumianej jako mentalna, wielowymiarowa przestrzeń, w której człowiek zdolny jest do percypowania złożonych obrazowych struktur, nieuchronnie prowadzi do redefinicji podstawowych zjawisk, leżących u podstaw kompozycji oralnej pieśni epickiej, takich jak "pamięć" czy "znaczenie słowa / wypowiedzi". Referat będzie próbą przedstawienia na wybranych przykładach dynamiki kompozycji i percepcji oralnej pieśni epickiej, opartych na funkcjonowaniu nie

tylko systemu kodowania językowego, ale przede wszystkim na wyobraźni wizualnej, w której deponowane są tzw. "obrazy mentalne", będącą podstawowym źródłem wyrażanych przy pomocy języka treści.

Andrzej Szyjewski

„Napalcie ze mnie – popiołu / Rozsiejcie popiół - po polu”. Próba rekonstrukcji mitologii fundacyjnej kremacji.

W przedchrześcijańskiej obrzędowości pogrzebowej u wszystkich grup Słowian zdecydowanie dominuje kremacja zwłok. W ciągu dwustu lat chrystianizacji obrzędowość ta została skutecznie wyparta przez pochówki ziemne. Wraz z rytuałami ze świadomości społecznej wypadła też mitologia uzasadniająca preferencje i fundująca procedury kremacji. Wystąpienie będzie próbą odtworzenia ideologii kremacyjnej w oparciu o analogie bałtyjskie i ślady występujące w późnym folklorze słowiańskim.

Sławomir Torbus

Między wieżą Babel a Pięćdziesiątnicą. Kulturowe i religijne funkcje języków w *Biblii*

Kwestia języka, jako elementu ludzkiej tożsamości i komunikacji, zajmuje ważne miejsce w Biblii właściwie od samego początku. Już w Gen 2:19-20 czytamy o tym, że Adam tworzy język wymyślając nazwy dla zwierząt, które Jahwe przyprowadza do niego. Wystąpienie będzie poświęcone interpretacji zawartej w Gen 11: 1-9 historii o pomieszaniu języków w mieście Babel oraz relacji tej opowieści do opisywanego w Nowym Testamencie zjawiska daru języków.

Bogdan Trocha

Elementy struktury mitu bohaterskiego oraz rytuałów przejścia w schematach fabularnych problematyzującej speculative fiction i ich wpływ na współczesną literacką praktykę mythopoeiczną

Celem wystąpienia będzie pokazanie, w jaki sposób i z jakimi skutkami współczesna literatura spekulatywna wykorzystuje tradycyjne formuły mitu bohaterskiego, *questu* i rytuałów przejścia do diagnozowania wyzwań współczesnej cywilizacji oraz spekulatywnego projektowania światów przyszłości oraz modeli ludzkiej kondycji.

Karol Zieliński

Dyskurs oralny *Iliady* jako przejaw egalitaryzmu świata homeryckiego

- Egalitaryzm jako cecha kształtująca relacje społeczne gatunku ludzkiego: hamowanie zapędów jednostek dążących do dominacji (teza Christophera Boehma; paleo-archeologiczne i antropologiczne dowody egalitaryzmu społeczeństw ludzkich ery neolitu, brązu i żelaza – David Graeber, David Wengrow).
- Powiązanie egalitarnej natury stosunków społecznych z funkcjonowaniem komunikacyjnym społeczności oralnej.
- Specyfika dyskursu oralnego: spór słowny jako substytucja uzewnętrznienia agresji w grupie; formalizowanie się sporu w specyficznych kanałach komunikacyjnych, konwencje gry.
- Spór jako sposób na wskazanie winnego – integracja jednostki z grupą, wpływanie na grupę, by opowiedziała się za jedną ze stron. Kozioł ofiarny jako rezultat obaw przed rozpadem lub trwałym podziałem społeczności (uniemożliwiającym przetrwanie)
- Elementy strategii prowadzenia dyskursów publicznych w społeczności oralnej na przykładach wziętych z rozmów prowadzonych w *Iliadzie*